

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 100. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779801460576.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Enkelte pronominer, alfabetisk

alt indføres tydeliggørende for *dem* *Alle* IV 43; og III 50 og 115 indsættes *de* mellem *alle* og substantiv, fordi en relativsætning følger efter; det forekommer ikke nødvendigt. II 321 moderniseres *det AltA* > *det HeleO*.

den/det > *denne/dette* I 181 (**O** > **A**), III 39, 48, 95, IV 55, snart med pedantisk, snart med tydeliggørende virkning, da det nu engang ikke er gængs at skrive *dén/dét* for at understrege det påpegende. Modsat rettes til *den/det* II 229 (for fejl at regne), II 237 (se app.) og III 152 (**A** > **O** med smag af dækningsform).

den/det/dem/der er i en række tilfælde udskiftelige, se fx I 28 (*der er det* > *det er der*), I 168, II 16, 60, 136, 208, 277, III 36, 133, 15545.46, 197, IV 37, 134, 137, 149, 155, V 37 og *de/der* V 166. Ændringerne indtræffer så let for sætteren, at de knap er værd at tage grundigt fat på. AJ 196ff behandler det ubestemte *der*, som bliver hyppigere i nyere sprog; Bille & Bøgh forærer ham et godt materiale ved ikke mindre end 64 gange at indskyde [*der*] i brevudgaven - og de var dog Andersens ganske vist yngre samtidige.

hinanden > *hverandre* rettes ofte i **D**, således I 49, 65, 82, 128, II 50, 98, 114; V 161 indføres *hverandre* allerede i O. Aage Hansen formoder i 101 anledning af II 114, at rettelsen er foretaget af »grammatikstærke korrektører« (MD II 246) og har givetvis ret heri, thi *hinanden* om to og *hverandre* »i Almindelighed« om flere (som MO forbeholdent siger) blev jo skolerregel, og den stærkt ujske digter har næppe haft det nu nærmest jyske *hverandre* til nogen høj notering. Se DO VII 141.

hver rettes på to måder. I substantivisk brug indføres *enhver*, gerne med *E*: II 26, 286, III 26, 123, 124, 128, IV 87. MO1 har en lang definition, der bliver længere i MO2, men begge angiver, at *hver* ofte bruges for *enhver*, især conjunctive (hvad der DO IV 430 kaldes inddelende betydning). MD II 360 betegner *hver* som især attributivt og appositionelt, *enhver* som især substantivisk; i varianterne forekommer *enhver* stedvis stift, stedvis moderniserende, men aldrig helt »påkrævet« efter vor usus. - Et stadig labilt punkt er *hvert*, der indføres for *hver* efter neutrumsordene *Blade*, *Togene*, *Børnene* (IV 57, V 74, 134). MO2: »Man skriver rigtigt: »Brødene koste hvert en Mark.« MD II 379: neutrum »slet ikke gængs« i selvstændig eller appositionel brug. - Hertil III 44 *Hver som* > *Hvem som* og det snurrige V 148 [*de*] *øvede sig i hver at spytte sig selv paa RyggenO* > ... *hver i ...*, hvor ordet i begge stillinger må kaldes overflødig.

ingen > *intet* efter skriftsprogets almindelige regler: II 190 *ingen Bud* > *intet Bud*, III 55, IV 16.

nogle: Aage Hansen (der efter egen oplysning ikke bruger denne form i sine senere skrifter) bemærker MD II 145 jf. 425, at »forsåvidt den bruges« er flertal især = adskillige, et ikke større antal. II 36 *nogen saa smukke*, III 117 *om jeg havde Nogen* skulle herefter ikke have haft det pedantiske *-le* i **D**. Ændringer i forbindelse med *ingen* og *nogle* ses II 28511, 28518 for variationens skyld samt II 314.

selv kan placeres forskelligt og i visse stillinger veksle med *selve*. Det sidste ses III 165 *selv* > *selve*, begge forhold IV 56 *selv i (i selvOO2, i selveC) de Onde er der en Deel af Gud*; begge steder er *selv* den bedre form. II 305 *men jeg er fremmed selv her i Staden* > *selv fremmed* eliminerer en dobbelttydighed. II 48 og 211 er *selv* bortfaldet ved uheld eller for at svække en emfase.

sig/sin og deres forhold til personalpronominerne er et yndet emne for sprogrigtighedsdrøftelser; og behandlinger som AJ 224-27 eller Aage Hansen: Vort vanskelige sprog 21965 111-15 viser klart, at tvivlstilfælde forekommer også indenfor de snævrere satte normer. I 72 *de satte dem* > *sig*, I 169 *Allesammen snakke de om dem selv* > *sigD* (glemt i app.) synes ligetil, men I 169 har dog i sammenhængen yderligere to urettede *dem*! **D** har endvidere det regelrette, men måske ikke stærkt nødvendige II 96 *Himlen med alle sine Stjerner vare[!] over dem* > *dens* og I 145 med *ham* som subjekt: *for Allah, sin Gud* > *hans*, der næppe kan forsvares, så lidt som II 320 *paa hans LeieA* > *paa sit LeieO*, hvor *han* 102 ikke er subjekt. I 101 *til de saae Skyerne seile nede under sig* > *dem* skulle ikke være nogen forbedring, da *sig* korrekt går på *de*, men dilemmaet ligger klarere i dagen, hvis man konstruerer sætningen »til de lod tjenerne feje under sig«. AJ 228 påpeger en lignende variant i SS 2, nemlig I 134 *godvillig lod hun Qvinderne iføre hende (> sig) de kongelige Klæder, flette Perler i hendes (> sit) Haar*, og det urettede sted III 37 *da kom gamle Minder og hang [!] sine Gardiner op*. Jf. II 321 *hans ... hans* > *hans ... dennes*, der helt forebygger misforståelse på et sted hvor *sig* ikke kan komme på tale. En beslægtet udvej fandt en bidragyder til Det danske Bogmarked 1973:47 s. 1750, netop mens disse sider konciperedes: »I Folkebladet beskyldte forfatterinden W.M., forfatteren O.H. for i hans bog *Oluf* at have plagieret hendes bog *Vikingen*.« (Citatet redigeret).

sig/sin/sit bortfalder I 74 *lagde sig lige ned paa (sine) Knæ* (»begravelse«? skriftsprogstendens?) og erstattes med *den/det* IV 146 og I 19322/I 6926 (AJ 229).

Diverse tilfældige steder med varianter i brug af pronominer kan anføres: I 178 *han O* > *den A* om en alf,

Andersen, H. C., *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, 1990

II 55, 174, 318, 326 (*han/den* om pengegrisen), III 99 (*men det er ikke det **O** > derfor **A***), 124, 132, IV 123, 208 - det sidste sted er det folkelige *nok en een*, der selvsagt ikke nyder fremme i **D** (DO XIV 1319).